

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

HEMLIG
Denna anteckning verkställd
i utrikesdepartementet jämlikt
kungörelsen den 21 juli 1937
nr. 751.

Stockholm den 27 april 1940.

Strängt förtroligt. 1 bil.

Politiska avdelningen

Avdelningschefen

Handwritten notes:
M. G. G. (with initials)
A.G.
4. F. K. M. (with initials)
1937 kungörelsen nr. 751
Dokument nr. 9/7 1940
Ragnar (with initials)

ink. d. 27/19 40 till
KUNGL. JÄRNVÄGSSTYRELSEN
MILITÄRBYRÅN

D. Nr. 260
1940

Herr Generaldirektör,

För strängt förtroligt kännedom ber jag få överlämna en av uni-
versitetskanslern Undén upprättad promemoria angående transitering av
varor genom neutralt land till eller från ockuperat område.

Handwritten signature:
Med största respekt
Hoff (with initials)

Strängt förtrolig.

P.M.

angående transitering av varor genom neutralt land till eller från
ockuperat område. Av Ö.U.

Under världskriget 1914-1918 uppstodo åtskilliga transiteringsproblem för Nederländerna efter Belgiens ockuperande av tyska stridskrafter. Nederländska regeringen hade därvid att diskutera dels med Tyska regeringen, som krävde transitering, dels med brittiska regeringen, som önskade i möjligaste mån hindra sådan. Ofta var det fråga om genomfart vattenvägarna.

1. Vid skilda tillfällen hävdade nederländska regeringen den ståndpunkten, att "krigsbyte" och "rekvisitionerade varor" från det ockuperade Belgien inte finge transiteras genom Nederländerna. Det krävdes från nederländsk sida certifikat, utfärdade av nederländske konsuln i Antwerpen, att varorna ej vore rekvisitionerade varor eller krigsbyte. Såsom stöd för sin ståndpunkt anförde nederländska regeringen, att det vore stridande mot strikt neutralitet att tillåta en av de krigförande att på neutralt territorium fullfölja en krigshandling, företagen till skada för motpart i kriget.

Samma ståndpunkt hävdades från nederländsk sida beträffande krigsförnödenheter från Belgien till Tyskland genom Nederländerna (se nedan).

Andra varor från Belgien fingo transiteras om det icke kunde klart visas, att de voro avsedda för militärt bruk.

Under ett senare skede, då det på grund av mångfalden av utfärdade dekret var omöjligt för nederländsk konsul i Belgien att intyga, huruvida visst gods (metaller) var rekvisitionerat eller icke, vägrades transitering.

I särskilda fall, då råvaran härstammade från Tyskland och bearbetats i Belgien, medgavs transitering, under kontroll att kvantiteten av den transiterade bearbetade varan (metaller) under viss period

icke översteg de kvantiteter, som kunde härstammafrån den från Tyskland till Belgien importerade råvaran (malm).

Brittiska regeringen ansåg alla varor från Belgien såsom rekvisionerade, redan på grund av att exportförbud gällde för export till andra länder än Tyskland. Denna uppfattning bestreds av nederländska regeringen.

2. Beträffande transitering av varor från Tyskland till Belgien uppstod kontrovers särskilt i fråga om sand och grus, som var användbart bl.a. för befästningsarbeten i Belgien och i ockuperade delar av Frankrike. Den folkrättsliga argumenteringen kom att röra sig väsentligen om tolkningen av 1907 års Haagkonvention rörande neutralas rättigheter och skyldigheter under lantkrig.

Art. 2 i konventionen förbjuder konvojer av alla slags krigsförnödenheter för krigförande genom neutralt territorium. Art. 7 förklarar att neutral stat ej är förpliktad hindra export eller transitering för krigförandes räkning av krigsmateriel eller andra förnödenheter, som kunna vara till nytta för krigförandes armé eller flotta.

I sina diskussioner med Tyska regeringen sökte nederländska regeringen hävda, att "konvoj" inte nödvändigtvis betydde blott sändningar under eskort av krigförandes trupp utan måste tolkas vidsträcktare. Art. 7 avsåge blott kommersiella transaktioner. Nederländska regeringen ansåg sig enligt art. 2 förpliktad hindra transitering av gods med karaktären av militära förnödenheter, som sändes från Tyskland till det ockuperade Belgien (och vice versa). Dock medgav nederländska regeringen under meningsutbytets gång att termen konvoj strängt taget avsåge sändning under militär eskort, men ville därmed likställa transitering av gods, tillhörande en krigförande regering och destinerat till dess armé i fält att begagnas för militära ändamål. - I diskussion med brittiska regeringen hävdade nederländska regeringen, att termen "konvoj" var en teknisk term, egentligen avseende en sändning, skyddad av militär eskort och att - ehuru denna begränsning av begreppet såsom det användes i art. 2 vore alltför snäv - termen dock inte kunde omfatta andra sändningar än sådana av krigsmateriel eller förnödenheter, tillhörande krigförande regering och destinerade till

1. Kan man bli en konvoj över land? Skulle alltså ett krigsförande land kunna påföras att över ett neutralt land kunna förändras från tillfälligt eller från ett ockuperat land under "konvoj" att

dess trupper eller till ockuperat område. När sändningen avsåge varor för fredligt bruk i det ockuperade territoriet, kunde "konvoj" inte föreligga. Därvid åberopades även att ockupanten enligt Haag-konventionen vore förpliktad upprätthålla normalt liv i det ockuperade territoriet, varför en transitering av gods för fredligt bruk blott bidroge till att ockupanten kunde uppfylla dessa förpliktelser.

Tyska regeringen hävdade, att "konvoj" betydde transport under väpnad eskort och att art. 2 sålunda avsåge att skydda neutralt territoriums okränkbarhet. Art. 7 tilläte all slags transitering. Den omständigheten, att tyska regeringen vore avsändare och mottagare av godset gjorde ingen skillnad. Även förnödenheter för militärt bruk vore tillåtet transiteringsgodis.

Brittiska regeringen ansåg, att art. 2 med förbudet mot konvojer vore tillämplig så snart den krigförande regeringen själv vore intresserad såväl i avsändandet som i mottagandet, samt att artikeln omfattade krigsförnödenheter av alla slag, användbara för militärt bruk. Art. 7 avsåge blott kommersiella transaktioner. Det anfördes ytterligare, att den krigförande, genom avsändande tvärs över neutralt territorium av produkter från företag, som ockupanten exploaterade för egen räkning, skaffade sig en lättnad för de egna trafikmedlen och därmed en obehörig fördel med neutralt stöd. - Sistnämnda åsikt beströds kraftigt från holländsk sida.

Vidare ansåg brittiska regeringen, att nederländska regeringen borde ha bevis för att godset skulle användas för fredligt bruk, medan nederländska regeringen ansåg att en presumtion för fredligt bruk föreläge, om inte kvantiteterna eller andra omständigheter talade däremot.

Kontroversen löstes genom holländsk-tyska avtal om kvantitetsbegränsning av sand- och gruslaster.

Rörande dessa tvistefrågor skola här blott några allmänna reflexioner göras.

Den nederländska argumentationen i vad den vilade på en extensiv

tolkning av förbudet mot "konvojer" i art. 2 av konventionen synes föga hållbar. Redan uppställningen i konventionen synes tydligt ge vid handen, att i art. 2 avses ett slags territoriella kränkningar av neutralt territorium. Art. 1 föreskriver, att neutral stats territorium är okränkbart. Art. 2 innehåller: "Det är förbjudet för krigförande att låta trupper eller konvojer, vare sig av ammunition eller av förråd, passera genom en neutral makts territorium." Art. 3 förbjuder krigförande att å neutralt territorium installera radio-telegrafiska stationer etc. I art. 4 förbjudes bildandet av militära kårer och öppnandet av värvningsbyråer för krigförandes räkning å neutralt territorium.

Därefter komma bestämmelser om vad neutral makt inte är förpliktad att hindra: enskilda frivilligas avresa för engagemang i krigförandes tjänst (art. 6), export och transitering "för krigförandes räkning" av vapen, ammunition och överhuvud allt, som kan vara till nytta för en armé eller flotta (art. 7); bruket av telegrafkablar och -stationer etc., som tillhöra den neutrala staten eller enskilda inom denna stat (art. 8).

Om sålunda denna på art. 2 stödda argumentation näppeligen är bärkraftig, äro i övrigt den nederländska regeringens försök att uppdraga gränser för transiteringen till och från ockuperat område av stort intresse.

Sålunda är varje slags utplundring av det ockuperade området stridande mot de folkrättsliga reglerna för ockupants befogenheter. Den neutrala staten synes ha en stark ställning om den vägrar medverka till transitering av gods, som sålunda tagits i beslag, låt vara att den tekniska kontrollen kan bli svår att ordna.

Vidare synes en transitering av varor från det ockuperade landet icke möta betänkligheter, om det är fråga om landets normala exportgods i normala kvantiteter.

För krigsmateriel i egentlig mening kan transitering vägras i båda riktningar redan enligt den praxis som Sverige tillämpat beträffande export och transitering av dylikt gods.

Den svåraste frågan gäller transitering till ockuperat land av

andra förnödenheter än krigsmateriel. En enstaka sändning av en mindre kvantitet proviant synes förenlig med neutraliteten, även om den är avsedd för trupp. Härvid må jämföras art. 19 i den 13:de Haagkonventionen, som beträffande krigförandes örlogsfartyg föreskriver, att ett sådant kan proviantera i neutral hamn för att komplettera sitt normala förråd för fredstid. Däremot kan den neutrala staten helt visst vägra en transitering, som har karaktär av fortlöpande underhåll åt krigförandes trupp i det ockuperade området. Beträffande varor, som äro avsedda för civilbefolkningen eller eljest för "fredligt bruk" i det ockuperade landet torde transitering kunna medgivas.

Återstår en kategori av gods, som inte är krigsmateriel i trängre mening men av stor betydelse för krigföringen, samtidigt som det är användbart för civilt bruk. Beträffande sådana varor torde, allt efter omständigheterna, kunna ifrågakomma förbud, kvantitetsbegränsning eller bevis angående den civila användningen.